

České a československé právní dějiny

Prameny a systém práva ve středověku

Ladislav Vojáček

Vývoj systému českého práva

1. právo ranného středověku a doby feudální rozdrobenosti

- v zásadě jednotné
- obsahem části privilegia
- úzce propojené s církví a náboženstvím
- místní partikularismus /právní obyčeje a panovnické zákony/

2. právo stavovské monarchie

- stavovský partikularismus
- /rozmanité prameny práva/

Panovnické zákony

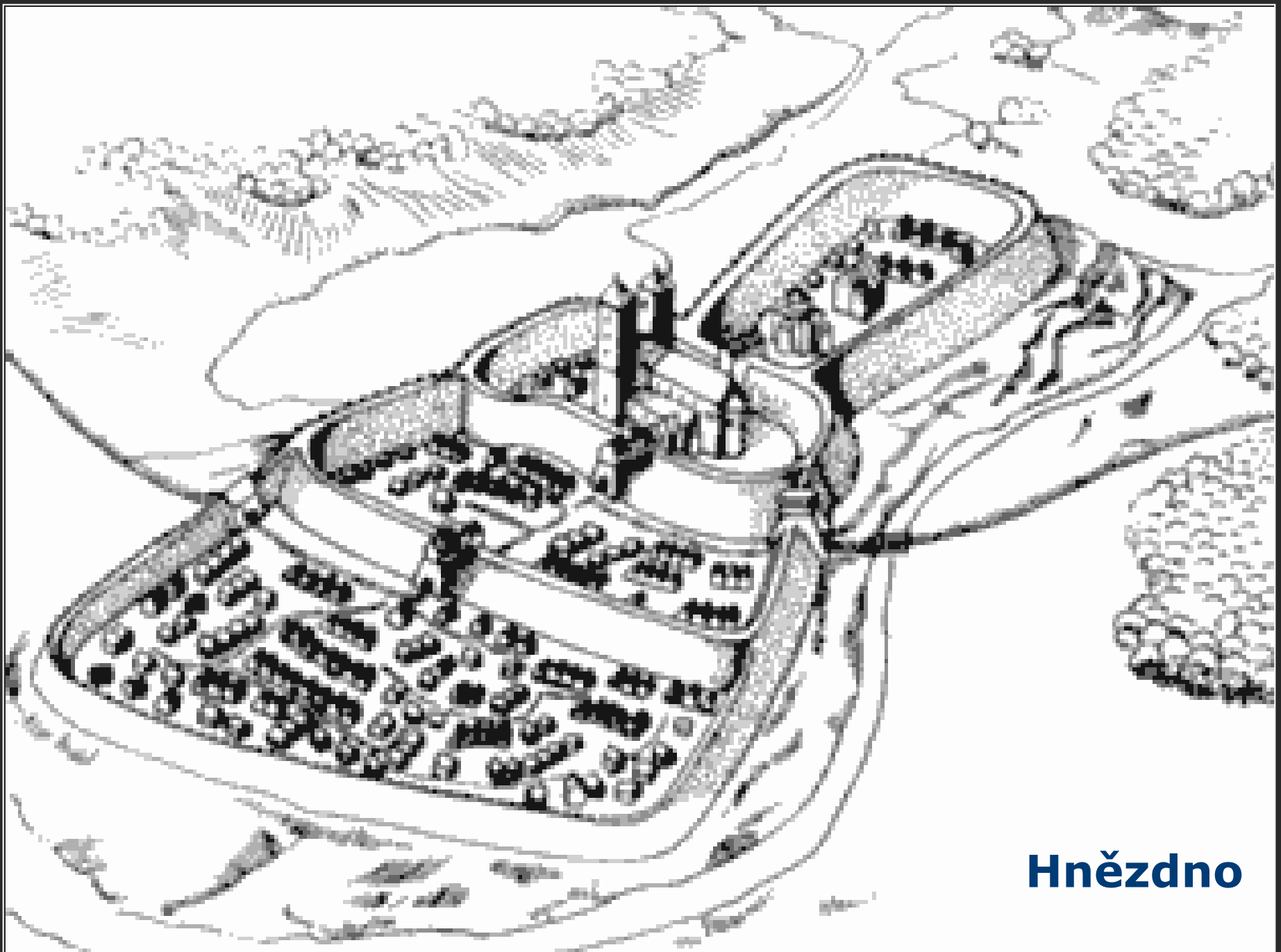
- Boleslavovy výsady 992
- Dekreta Břetislavova 1039
- Vratislavova a Soběslavova práva pro pražské Němce (2. pol. 11. a 2. pol. 12. st.)
- Statuta Konrádova (Statuta ducis Ottonis; konec 12. st.)
  - doplnění a modifikace obyčejových norem
  - církevní vliv
  - často privilegia

Břetislav I. a Spytihněv

Břetislav I.

Hnězdno

System práva stavovské monarchie

- Obecné právo:
  - právo zemské
    - zemské desky
- Partikulární práva:
  - městská práva
  - pozemkově vrchnostenská práva
  - **kanonické právo** („cizí“)
  - horní právo
  - lenní právo
  - viničné (horenské) právo

České zemské desky

TRADICE ČESKÉHO PARLIAMENTÁRIUMU

Corpus iuris Canonici

Prameny práva

- druhy pramenů práva
  - právní obyčeje
  - normativní právní akty
    - panovnické zákony
    - sněmovní usnesení
    - (kodifikace)
    - jiné obecně závazné akty
  - soudní nálezy s obecnou závazností
- právní knihy

Zemské právo

- právní obyčeje + obecné nálezy + sněmovní usnesení
- Maiestas Carolina (1355; **Codex Carolinus**)
- **právní knihy**
- landfrýdy
- **Vladislavská zemská zřízení (1500)**
- Práva a zřízení markrabství Moravského (1545)

Právní knihy

- a) Rožmberská právní kniha (zač. 14. st.)
  - + Ordo iudicii terrae + Řád práva zemského
  - + Práva zemská česká (Ondřej z Dubé)
  - + O právech, súdech a dskách země české knihy devatery (Všehrd)
- b) Tovačovská kniha (konec 15. st.)
  - + Drnovská kniha + O právu našem
- c) Zhořelecká právní kniha

Vladislavská zemská zřízení

- Zůstání prešpurské (1499)
- Albrecht Rendl z Oušavy
- další redakce 1530, 1549, 1564
- doplňky:
  - Svatováclavská smlouva (1517)
  - Smlouva o ručnicích
  - Smlouva o hory a kovy
  - O mezích, hranicích, soudu a rozepři mezní

Die Königin Elisabeth
Königreich Böhmen
Königliche Bibliothek

Lehmann & Co. Leipzig

XLII
DE IVRISDICTIONE
ordinaria.

O Weyśadnem a pořad-
nem Bratru.

§ XLII.

První

Práva durb Saud gest moe a wrech-
 nosti / obecnim nakazem wyřewolow / i reřewolow / aby si ho
 banerow / prawow co pláckow / přepřewolow / w durbow / hro-
 mu / w hrobu / w přepřewolow / a přepřewolow / w durbow / w durbow /
 w přepřewolow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow /

II.

¶ Tak aby si ho / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow /
 w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow /
 w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow /

¶ Tak aby si ho / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow /
 w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow /
 w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow /

III.

¶ W durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow /
 w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow /
 w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow /

¶ Tak

XIII.

¶ Tak aby si ho / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow /
 w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow /
 w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow /

§ XLIII.

W Weyśadnem durb kreřuw nad weyśad-
 najmi / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow /
 w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow /
 w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow /
 w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow /
 w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow /

§ XLIII.

W durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow /
 w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow /
 w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow /
 w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow / w durbow /

¶ Tak

Faint handwritten notes at the bottom right of the page.

C XXXVIII.

Třetíne pak takto se tuto rozuměti má. Kdyžby po Panně / Sto kop grossůw českých bylo Wena gmenowáno / tehdy ženich a Mladenec / proti gegijmu Wenu / takwelikau Summu w rownosti zase obwěnití powinen bude / a k tomu gessťe na třetím dílu polowicy takowé Summy přida- ti / a tak Wena s obwěněním / s důlem Panny s třetinau weyffe s gegijm / věmij půl třetího Sta kop grossuow českých. Ku při- kladu takto : po Panně Sto kop grossůw českých se wěnuge / a to gessť díl geden. Mladenec proti tomu tolikěž Sto kop gro- ssuow českých / to bude již díl druhý / a obau Summa věmij dvě Stě kop grossuow českých. Třetí díl na poly rozděle / a polowicy ho při dílu Panny zanechage / věmij oboguhó a wisse- ho půl třetího Sta kop grossůw českých. Tu takowau Sum-

CLX.

AK XXXVIII.

Chtělby kdo nový duol (to gest / Se-
krét aneb Záchod) w Gruntu swém vlastním dělati / Bude po-
winen odezdi Sauseda swého dobře púl druhého lokte se vzdá-
liti / a potom ten duol / k straně aneb k zdi Sauseda swého / na
dvě cyhly sklauštíj dobře wyzdíti.

Městská práva

- privilegium + statuty
- **dolnoněmecké** (magdeburské, saské) právo + hornoněmecké (norimberské, švábské) právo
  - **Eike von Repkow**
- mateřská práva + dceřinná práva + vrchní práva
- právní knihy
  - Kniha písaře Jana (Schöppenbuch; 14. st.)
- kodifikace
  - Knihy práv městských (Brikcí Kouřimský z Liczka, 1534)
  - **Koldínův zákoník** (Pavel Kristián z Koldína; 1579)

Wei swert her got in er-
 richte zu beschirmen ov
 cristenheit dem papste
 das geistliche dem leicher
 das werltliche. In dem papste iz gesin
 ges zu meint in beschirmen er uf ei-
 nem blantin pherre vnce der her-
 ser sal yu den streit haldin das
 der sari nicht wunke. Dis iz bedinns
 was dem papste wider sit das he
 nur geistlichen gericht nicht berwin-
 gen mac das is der leicher mit werlt-
 lichen rechte nunge die papste geschaf-
 zu sine so sal in geistliche gewalt helle
 dem werltliche gerichte ab iz bedarf
In ouch cristen man iz phliche
 in zu suchen vries in dem iac-
 sin he zu sine vigen kumen is in dem
 lichte da he tunc gefassin is verheit iz
 abir vric hant. **S**chepin hat iz d
 beschide sicut sicut in phliche
 d' tunc probate hant dem der erpente
 zu glair wie sicut si werltlich gericht
 sicut **I**n schepin des greute dunt ober
 scheren wochin vndir kunges banne. **I**n
 sicut man abir ein sicut ve vnnue vngert
 iz von dem erden dunt vndir vncrmen
 das sicut si sicut in phliche dunt das ve
 gericht gericht werde. In nure haben si
 vor wigin iz eig. In dem iz richt dunt iz at
 lo nungis vnd im ledic iz. **I**n phliche
 sit dunt phliche des schucherrin dunt

Sachsenspiegel a Schwabenspiegel

Eike von
Repkow

Koldínův zákoník

- uspořádaný a přehledný
- využití římskoprávního vzdělání
- opíral o zemské právo a využíval sněmovních usnesení
- Krátká summa (1581)
- v litoměřické oblasti od roku 1610, na Moravě 1697

Viktorin
Kornelius ze
Všehrd

Legato Tassinari

DIGESTORVM
S E V I Q U I N T A
PANDECTA-
RVM LIBRORVM
quinque ginta,
*Ex Florentinae hinc manuali
formae fidelissime re-
praesentati,*

Cum locorum aliquot in arche
typo Pisano, mancorum & va-
cuorum repletionem, multisque
aliis ab antè in lucem nūquam
editis, quæ præfatione ad
Lectorem huic Tomo præfixa
enumerantur.

LVGDVNI.
Apud Gulielmū Roussierum
1581.

*Biblioteca
MUNICIPALE
di
BIBBOLI*

8

Horní právo

- horní regál
- privilegia
- Ius regale montanorum (1300 – 1305; Gozzius z Orvieta) →
jihlavsko-kutnohorské právo
- jáchymovské (německé) právo (od 16. století)
- Narovnání o hory a kovy (1534)

Vlašský dvůr v Kutné Hoře

SIGILLUM REGIS BOHEMIE

SIGILLUM REGIS MORAVIE

SIGILLUM REGIS SILECIE

SIGILLUM REGIS POLONIE

Lenní právo

- nejdříve výsluhy (beneficia)
- **léno** = dědičnost
- přínos k udržení soudržnosti státu
- feuda intra curtem + feuda extra curtem
- dvorský soud + dvorské desky
- hejtmanství lén německých

